

METODOLOGIA

Rankingu Gmin Lubelszczyzny 2022

- Idea Rankingu Gmin Lubelszczyzny 2022** jest wyłonienie i promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. Naszą intencją jest aby **organizowany corocznie Ranking Gmin Lubelszczyzny** był przedsięwzięciem o szczególnym znaczeniu dla województwa, wprowadzającym do publicznej debaty zasadę oceny samorządów przy pomocy wskaźników liczbowych. **Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego prowadzi Rankingi Gmin** oparte o podobną metodologię w wybranych województwach od 2006 r. Drugi rok z rzędu **wszystkie regionalne ośrodki FRDL organizują rankingi w Polsce we współpracy z poszczególnymi urzędami statystycznymi, opierając się na tej samej autorskiej metodologii.**
- Zgodnie z przyjętą metodologią, za pomocą Rankingu Gmin Lubelszczyzny 2022 analizowany jest **poziom rozwoju gmin w wymiarze gospodarczym i społecznym oraz działalność samorządu lokalnego w zakresie polityki rozwoju lokalnego.**
- Celem rankingu** jest ocena potencjału, aktywności i wyników osiągniętych przez gminy województwa lubelskiego w sferze społecznej i gospodarczej dokonywana na podstawie danych gromadzonych przez system statystyki publicznej oraz inne instytucje publiczne.
- W ramach rankingu ocenie poddawane są wszystkie gminy województwa lubelskiego z wyłączeniem miast na prawach powiatu: Białej Podlaskiej, Chełma, Lublina i Zamościa.
- Narzędziem oceny poziomu rozwoju gminy jest syntetyczny wskaźnik rankingowy wyliczony w oparciu o 16 wskaźników mierzących potencjał, aktywność i wyniki osiągnięte przez gminę w sferze gospodarczej i społecznej.
- Przy doborze wskaźników kierowano się kryterium merytorycznym, dążąc do wyłonienia zmiennych pozwalających na pomiar i wieloaspektową ocenę sytuacji społeczno-ekonomicznej gmin oraz działalności samorządu lokalnego w zakresie polityki rozwoju lokalnego. Drugim kryterium doboru zmiennych była dostępność danych w bazach danych GUS lub możliwość ich pozyskania ze źródeł zewnętrznych.
- Lista wskaźników służących do obliczenia syntetycznego wskaźnika rankingowego obejmuje:**
  - x_1 Średnioroczne dochody własne budżetów gmin na 1 mieszkańca (za lata 2019-2021)
  - x_2 Średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca (za lata 2019-2021)
  - x_3 Średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin (za lata 2019-2021)
  - x_4 Wydatki bieżące budżetów gmin na administrację publiczną na 1 mieszkańca w 2021 r.
  - x_5 Średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca (za lata 2019-2021)
  - x_6 Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2021 r.
  - x_7 Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2021/2022 – średni wynik w %
  - x_8 Saldo migracji na 1000 ludności w 2021 r.
  - x_9 Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2021 r.

- x_{10} Udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących budżetów gmin w 2021 r.
- x_{11} Wydatki budżetów gmin na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu na 1 mieszkańca w 2021 r.
- x_{12} Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2021 r.
- x_{13} Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2021 r.
- x_{14} Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem gminy w 2021 r.
- x_{15} Wydatki bieżące budżetów gmin na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3 na 1 mieszkańca w wieku przedprodukcyjnym w 2021 r.
- x_{16} Udział nakładów na szkolenia pracowników rad i urzędów gmin w wydatkach bieżących budżetów gmin na administrację publiczną w 2021 r.
8. Wybrane zmienne wyrażone w postaci wskaźników zaklasyfikowano, w zależności od ich charakteru, do dwóch grup: stymulant, tj. czynników oddziałujących pozytywnie na sytuację społeczno-ekonomiczną gmin ($x_1, x_2, x_5, x_6, x_7, x_8, x_9, x_{10}, x_{11}, x_{12}, x_{13}, x_{14}, x_{15}, x_{16}$) oraz destymulant, tj. czynników oddziałujących negatywnie na sytuację społeczno-ekonomiczną gmin (x_3, x_4).
9. W celu doprowadzenia zmiennych do wzajemnej porównywalności (tj. wyrażenia w tych samych jednostkach) zastosowano metodę unitaryzacji, w wyniku czego uzyskano stały zakres zmienności cech znormalizowanych przyjmujących wartości z przedziału $[0; 100]$. Zmienne zostały przekształcone według poniższych wzorów:
- dla stymulant
$$x'_{ij} = \frac{100(x_{ij} - x_{i\max})}{x_{i\max} - x_{i\min}}$$
  - dla destymulant
$$x'_{ij} = \frac{100(x_{i\max} - x_{ij})}{x_{i\max} - x_{i\min}}$$
- gdzie:
- x_{ij} – oznacza empiryczną wartość i -tego miernika w j -tej gminie;
  - $x_{i\min}$ – oznacza najniższą spośród gmin województwa wartość j -tego miernika;
  - $x_{i\max}$ – oznacza najwyższą spośród gmin województwa wartość j -tego miernika.
10. Przyjęto, że wszystkie zmienne w równym stopniu wpływają na stan rozwoju regionu, w związku z czym wagi poszczególnych zmiennych zostały ustalone na stałym poziomie wynoszącym 1.
11. Miara agregatowa (wskaźnik syntetyczny) została wyliczona oddzielnie dla każdej jednostki samorządu terytorialnego według wzoru:
- $$W = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n x'_{ij}$$
- gdzie:
- W – wartość wskaźnika syntetycznego;
  - $x_{i\min}$ – oznacza najniższą spośród gmin województwa wartość j -tego miernika;
  - $x_{i\max}$ – oznacza najwyższą spośród gmin województwa wartość j -tego miernika.
12. Wskaźnik syntetyczny może przyjmować wartości z przedziału $[0; 100]$. Im wyższa wartość wskaźnika, tym wyższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego danej gminy.
13. W ostatnim etapie procedury dokonano uszeregowania gmin województwa lubelskiego (bez miast na prawach powiatu) według wartości wskaźnika syntetycznego (od największych do najmniejszych) wyłaniając laureatów – gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i gminy miejskie, które uzyskały najwyższe wyniki. Również wyłonione zostały 20 gmin-liderów powiatów woj. lubelskiego.

Załącznik nr 1.

Zakres pojęciowy wskaźników:

Dochody własne

Źródłami dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego (jst) są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku jst, spadki, zapisy i darowizny na rzecz jst, dochody z kar pieniężnych i grzywien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jst o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody jst, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Wydatki majątkowe inwestycyjne

Wydatki majątkowe inwestycyjne stanowią jedną z dwóch kategorii wydatków majątkowych jednostek samorządu terytorialnego – oprócz wydatków na zakup i objęcie akcji oraz wniesienia wkładów do spółek prawa handlowego. Obejmują wydatki inwestycyjne jednostek samorządowych oraz dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji realizowanych przez inne jednostki.

Zadłużenie budżetów gmin

Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rbz. Na potrzeby niniejszego rankingu wskaźnik zadłużenia rozumiany jest jako relacja zobowiązań ogółem gminy do dochodów ogółem budżetu gminy. Przez zobowiązania rozumie się: papiery wartościowe (krótko- i długoterminowe), kredyty i pożyczki (krótko- i długoterminowe), przyjęte depozyty, wymagalne zobowiązania (z tytułu dostaw towarów i usług oraz pozostałe).

Wydatki bieżące na administrację publiczną

Administracja publiczna jest jednym z działów (dział 750) szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych. Przez wydatki bieżące budżetu jednostki samorządu terytorialnego rozumie się wydatki budżetowe niebędące wydatkami majątkowymi; to wydatki związane z bieżącą działalnością m.in.: rady gminy, urzędu gminy, organizacją wyborów czy też referendów.

Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin

Środki z Unii Europejskiej stanowią dochody jednostek samorządu terytorialnego. Według przyjętej metodologii zbierania danych przez GUS do tej kategorii zalicza się:

- środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych,
- środki z budżetu państwa lub inne przekazane jako współfinansowanie programów i projektów realizowanych z udziałem środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej,
- płatności w zakresie budżetu środków europejskich.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON

Dane obejmują podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. Wykorzystany do

Urząd Statystyczny
w Lublinie

Ranking
Gmin

obliczenia wskaźnika wiek produkcyjny to wiek zdolności do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty

Dane pozyskane z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Gdańsku. Obejmują średni wynik w procentach uzyskany na egzaminie ósmoklasisty (z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego) w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży bez szkół specjalnych. Saldo migracji Obejmuje zarówno migracje wewnętrzne, jak i zagraniczne. Jest to różnica między liczbą zameldowań a liczbą wymeldowań na pobyt stały.

Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych)

Poprzez wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego rozumie się wydatki wykonane w dziale 921 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Środki przekazane organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego

Dane pozyskane z Ministerstwa Finansów ze sprawozdania budżetowego Rb-28S. Za środki przekazane organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego rozumie się wydatki ogółem z budżetu danej gminy wykonane w paragrafach klasyfikacji budżetowej 236, 281, 282 i 619, w zakresie i obszarach regulowanych ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu

Poprzez wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu rozumie się wydatki wykonane w rozdziale 90005 szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych.

Korzystający z sieci kanalizacyjnej

Wskaźnik obejmuje dane szacunkowe o ludności korzystającej kanalizacji w odniesieniu do ogólnej liczby ludności danej gminy.

Przyrost naturalny ludności

To różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

To obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, sporządzone na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym oraz na podstawie ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego – opracowanie planistyczne gminy – akt prawa miejscowego uchwalony przez radę gminy – ustalające dla obszaru nim objętego, przeznaczenie terenów wyodrębnionych liniami rozgraniczającymi, z określeniem ich funkcji, zasad zagospodarowania, zasad obsługi w zakresie infrastruktury, a także ustalające, w zależności od potrzeb, lokalne warunki, zasady i standardy kształtowania zabudowy oraz inne szczególne warunki wymagające uregulowania planistycznego. Z uwagi na rozbieżności zapisów w dokumentacji planistycznej gmin w stosunku do powierzchni geodezyjnej publikowanej przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii (GUGIK) z uwzględnieniem prowadzonej od 2006 r. rewizji granic jednostek terytorialnych,

Urząd Statystyczny
w Lublinie

Ranking
Gmin

decyzją Organizatora wskaźnik został skorygowany w sposób następujący: wartości odbiegające od 100,0% o +/- 2,75% zostały zrównane z poziomem 100,0%.

Wydatki bieżące na oświatę, wychowanie i opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3

Obejmuje wydatki bieżące wykonane w działach 801 i 854 (oświata i wychowanie) oraz rozdziałach 85505, 85506, 85507 (tworzenie i funkcjonowanie żłobków, tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych, dzienni opiekunowie) klasyfikacji budżetowej. Wykorzystany do obliczenia wskaźnika wiek przedprodukcyjny oznacza wiek, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa wieku 0–17 lat.

Nakłady na szkolenia pracowników rad i urzędów gmin

To wydatki wykonane w paragrafie 470 klasyfikacji budżetowej (szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej) i zaklasyfikowane do rozdziałów 75022 i 75023 (rady gmin i urzędy gmin).

Zgodnie z metodologią stosowaną w statystyce publicznej przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku (dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego, saldo migracji, przyrost naturalny) – przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 30 V.

Natalia Gmurkowska

M. Gmurkowska

Koordinator Forów Samorządowych Województwa Lubelskiego

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Regionalny Ośrodek w Lublinie